

MAGOR¹

Korábbi munkáim során eddig válasz nélkül hagytam azt a kérdés, hogy honnan ered nyelvünk csodálatos gazdagsága. Számptalan szavunk, igék, névszók sokasága könnyen felcserélhető hasonértékű vagy csaknem azonos jelentésű társára. Jó példa erre Jókai Mór kitűnő nyelvészeti megfigyelése, lásd a *Levente* c. drámájának utószavát, (1897)². A többi között a *járásra* és különböző változataira több mint 65 szót sorolt fel. (Egyébként nyelvünk finnugor, török, stb. származtatását már akkor elvetette.)

Nos, kerek száz évvel később még mindig ugyanarról vitatkoztunk, és továbbra is ámulatba ejt nyelvünk sokoldalúsága, szavaink sokrétűsége. Honnan ez a bőség? Mit hoztak magukkal útjuk során őseink? Egyáltalán, jöttünk-e valahonnan, kik voltak és milyen nyelven beszéltek a Kárpát medence őslakói?

Vagy lehetséges lenne az, hogy ezt a gazdagságot más népektől kölcsönöztük? A szlávoktól, a németektől, a latinoktól, a perzsáktól stb., vagy a sokat emlegetett törököktől? Tegyük fel a kérdést kerekén: valóban ilyen ügyesek voltak a hivatalosan boggyógyűjtőgetővé, veremlakóvá alacsonyított elődeink, ill. hogyan sikerült 'összekölcsönözniük' ezt a gazdagságot? A *TESZ*³ szerzői szerint nincs okunk kételkedni szavaink eredetében. Legtöbbje bizony a szomszédoktól származik. Így ebbe a csoportba sorolható csaknem minden mezőgazdasággal kapcsolatos szavunk is, amelyeket a *TESZ* szerint szinte kivétel nélkül a már akkor magasabb műveltségi fokon álló szlávoktól vettünk át.

Ma Magyarországon, de sajnos a világ legtávolabbi sarkában is nyelvünkről ez a hivatalos álláspont.

Ezek után nem szorul további magyarázatra, hogy véleményem eltér a fentiektől, nem osztom ez utóbbi nézetet.

Úgy tűnik, több közel azonos nyelvtani szerkezettel rendelkező nép nyelve eredményezte a mai, szinte mérhetetlen szókincsünket.

Az elmúlt évtizedben az egyiptomi írás, a hieroglifák és hieratikus jelek magyar olvasatával foglalkoztam. A szakirodalom szerint a hieroglifák jobbára csak a szavak mássalhangzós vázát jelölik, így olvasásukkor a mi feladatunk annak helyes hangzósítása, magánhangzós feltöltése. Nos, ez a hangzósítás meglepő eredményre vezetett: *a mai magyar szókincsünk hatalmas része közvetlenül megtalálható a Nílus völgyi hieroglifás írásban*. Ne felejtsük el, akár 5000 év távlatáról beszélünk! Munkám során természetesen számos akadályba ütköztem, az egyik ilyen hátráltató tényező a **bőség zavara** volt. A magyar nyelv szókincsének bőségére gondolok. Számptalan helyen nehéz, esetenként lehetetlen volt eldönteni, hogy a többféle hangzósítási lehetőség közül melyik a helyes út. Az őskor embere kezdetben jóval kisebb szókincsel rendelkezhetett. Nyilvánvalóan napjaink nyelvtani, hangtani szerkezetei az ősihez képest messze kifinomultabbak, mégis elmondhatjuk, hogy az akkori nyelvet mai utóda csaknem teljes egészében magában hordozza. Munkám során ezért külön kellett választanom az oda nem illő szavainkat az ősi magtól, az írásos műveltség kialakulásakor már létező szókincstől. Mint azt az alábbiakban is látni fogjuk számos szavunk sem alakját, sem jelentését tekintve nem tartozhatott ehhez az ősi örökséghez, a kezdeti szókészlethez.

A kérdés az, hogy mai szókincsünk melyik része létezett az idők kezdete óta, és melyik az, amelyik később, esetleg máshol keletkezett. Egy egységes nép vagyunk-e, amelyik vándorlása

¹ A hasonló című tanulmány először az *Ősi Gyökér* XXVIII. évf. 2., 2000. április-juniusi számának hasábjain jelent meg.

² Megjelent *A Honfoglalás ténye és hadtörténeti értékelése* című könyvben, 20. oldal. Összeállította Katona Sándor, Duna Könyvkiadó Vállalat Svájc (Gilde Verlags- und Handels-GMBH Schweiz).

³ *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*.

során a mindenkori környezetéhez alkalmazkodva szavait folyamatosan bővítette, esetleg kölcsönözte, vagy több nép szókincse keveredett össze nyelvünkben?

Szét lehet-e választani egymástól a hason jelentésű szavakat, létezik-e valamilyen módszer a szócsoportok, szóbokrok eredetének vizsgálatára?

Első látásra szinte lehetetlen vállalkozásnak tűnik mindez. Ilyen távolságból nem lehet megítélni a szavak eredetét, pontos hangzását. A Nílus völgyében legkevesebb három nép keveredett. A kezdeti idők állandó háborúi után végül is a déli birodalom győzedelmeskedett és Menes fáraó vezetése alatt az északi deltában kialakult birodalommal egyesült. Nemcsak két nép, de két nyelv, két írás olvadt össze. A későbbiekben a núbiai pásztornép, a kusok bekebelezésével az esetleges harmadik néptörzs is hozzájárult a Nílus-völgyi szókincs gazdagításához. Mint azt már a fentiekben jeleztem megítélésem szerint mai magyar nyelvünk szinte teljes egészében őrzi az akkori nyelvet.

* * *

Közismert tény, hogy az egyiptomiak a vízépítésben világbajnokok voltak. Életük a Nílus áradásaitól függött. Ismerték és felhasználták változásait, a többi között csatornarendszereket építettek és a legtöbb helyen fokos földművelést végeztek. Nyelvükben nyilván az ehhez szükséges szavakkal is rendelkeztek, egyúttal nem szorultak a *TESZ* által feltételezett földművelő ős-szlávok szókészletére.

Nos, ha mégis kísérletet teszünk alap szókincsük felkutatására, akkor valamilyen vizsgálati módot, rendszert kell kialakítanunk, és azt következetesen alkalmaznunk. Célszerű olyan kisebb szócsoportot kiválasztanunk, amelynek tartalma ismert tényekre vezethető vissza, egyúttal a megfejtéséhez szükséges kulccsal is rendelkezünk.

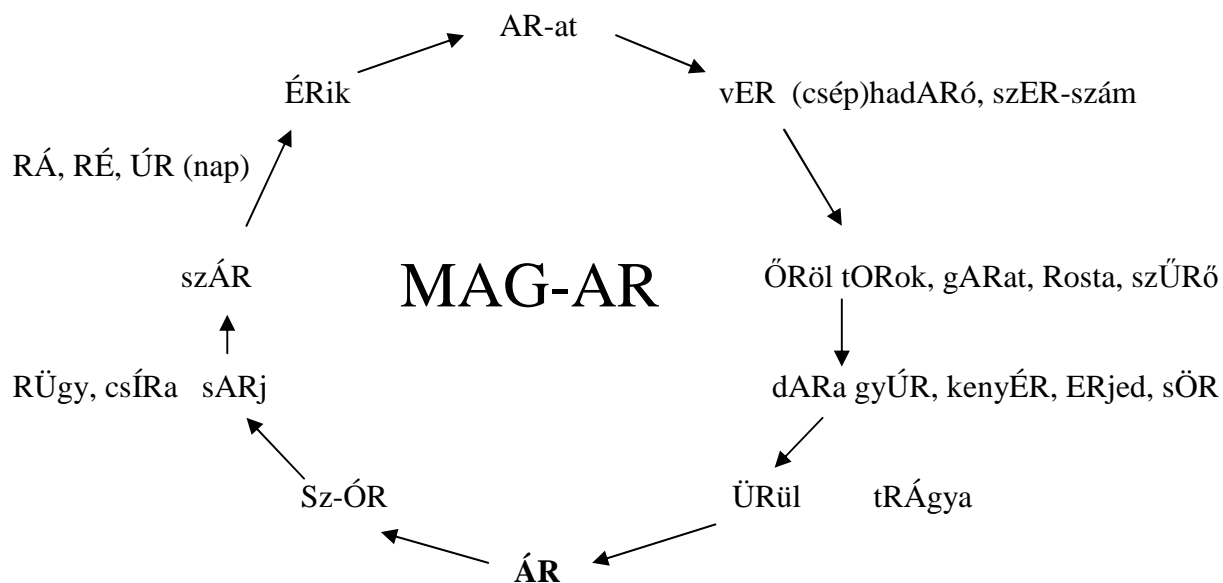
Kis kitérőként tekintsük meg a 4000 éves Nílus völgyi hieroglifás írás általános fogalomjelzőjét, A. Gardiner Y1-es jelét, a papirusztekercset: . Az egyiptológia a *md3(t)* átírással látott el. A Középbirodalom idején ez az M – GY – AR – (t) hangoknak felelt meg. (A 't' jelenléte bizonytalan, ezért tettük zárójelbe). A hangzósításhoz használt jelek, a *md-3(t)* → MaGY–AR-(t) olvasatot adták. (Elemzésével bővebben az *Olvassuk együtt magyarul*, 2000, II/5. fejezetében foglalkozom.)

A fentiek ismeretében javaslom, vizsgáljuk meg mai szókincsünk földműveléssel foglalkozó részét a fokos gazdálkodás szűrőjén keresztül. Kulcsként népünk ősi nevét, illetve annak illeszkedő formáit ajánlom: MAGYAR, MAG-AR, MAG-OR, MAG-ÁR, MAG-ÉR, stb.

Tapasztalatunk szerint a *maggal* végezhető műveletek tetemes részét az *ár* töre lehet visszavezetni⁴:

Betakarít, tARól, szÉRű sARló, mARok, tARló (MAG)-tÁR, hombÁR, csÚR, vERem, udvAR, Áru, csERe, de (ÁR)tÉR, hatÁR, ÁRnyék, sÁR, mocsÁR, kÁR, kORom stb.

⁴ Szeretném felhívni figyelmüket Kemény Ferenc nemrég kezembe került, *Im Anfang war das Korn, oder die großen Mythen der Menschheit*, német nyelven írt könyvére. (1993, Körösi Csoma Sándor Historische Gesellschaft, München.) A gabonatermelő ősnépek kultúrájának kialakulásáról írt csodálatos gondolatsor magyarra fordítására vár.

Ez a táblázat természetesen nem lehet teljes. Szavaink további tucatjai illeszthetők mellé, akár magát a kört gazdagítva, akár bármelyik szót tovább képezve. Teljességre törekedni ebben az esetben nem is szükséges, mert vizsgálatunkhoz ennyi is elegendő. Eltérve szokásomtól az alábbiakban eltekintettem a *TESZ* ide vonatkozó levezetések mellékelésétől, esetünkben értelmetlen lenne. Már korábban említettem, hogy szerzőinek kiindulási alapja az volt, hogy a megfutott, műveletlen magyarság a Kárpát medencébe letelepedve a szlávoktól tanulta meg a földművelés alapjait.

Táblázatunkban, mint azt a nagybetűs tagolás jelzi közös vonásként az **AR** szótő illeszkedő formáit találhatjuk.

Javasolom, vizsgáljuk meg ezen a szűrőn keresztül most már közelebbről is a **MAG ÁR**-ját.

Az **ár** szó nyelvünkben hármas jelentésű. Keresztül hatol mindenben, csakúgy, mint a vele hasonló nevű szerszámunk, de magával hozza az éltető vizet és benne a szükséges termékeny iszapot, üledéket is. Egyiptomban ez a fekete üledék képezte a földművelés alapját. Az egyiptológusok szerint a Nílus menti műveltség országukat KeMeT földjének nevezte. A helyesbített vázát K-(r)-M-T, az egyiptológiában hiányzó 'ó' hanggal feltöltve Ko(r)MoT olvasathoz jutunk. Az igazán feketére még ma is azt mondjuk, hogy *korom fekete*. A folyó árja a földkerekség bármely pontján hozhatott magával termékeny, a Kárpát-medencében is fekete üledéket. Ezért alakultak ki az ősi kultúrák a nagy folyók mentén.

Az ár volt tehát az élet, a termékenység alapfeltétele. Ezt az elemet számos szavunk örzi ma is összetételeiben.

ÁR-tÉR – ahol mindkét összetevő az 'ar' illeszkedő alakját tartalmazza.

HatÁR – az ár hatolásának mértékét szabja meg. Egyik mai használata is valami hasonló jelentéssel rendelkezik, ott a vége, odáig *hat az ár*, de a földművelésben is közhasználatú a jelentése: 'kimegyek a határba'.

ÁR-nyék – elhatárolt bekerített terület, ahová az ár nem juthatott be, ártól védett terület. Manapság jobbra a nappal, széllel kapcsolatban használjuk ezt a kifejezést.

T-ÁRol, tERel, tÁR, tÉR szavunk az ősi vízgazdálkodásra és mezőgazdaságra utal. Az érkezett vizet tárolni kellett szárazabb időkre, öntözésre, esetleg a csatornarendszer vízszintjének szabályozására, halgazdálkodásra, stb. A tÁR, de a szERtÁR szavunk is innen származtatható. A tER-el szó is ide kapcsolódik, nemcsak a négy lábúakat kellett terelni a RÉt-en, a víz is a csatornába, Árokba, TÁRozókba terelhető. Szét is tERülhet, ilyenkor a tÉR szavunkat használhatjuk.

Mocs-ÁR – a gazdálkodás elmulasztásából származó vízzel elöntött terület meghatározója.

S-ÁR - ez is hátrányos értelemmel rendelkező 'ar' szavunk.

Vizsgálati módszerünk kulcsa, a MAG-AR itt folyik egybe: a *magot az ár* által hozott termékeny földbe kell elvetni. Érdekes módon a 'vet' szóban nem szerepel az 'ar' valamelyik formája. Vizsgálati módszerünk szerint ez a szó nem tartozik ide, csakúgy, mint a 'szántani', az 'eke', de a 'kapa' szavunk sem. Egyiptomban viszont a magot nem vetették, hanem szÓRták, majd a földbe gyakran állatokkal betipORTatták. SzÓR-ni szavunk csak hosszú 'ó'-s változatban létezik, mégis ez a gyök lehetett alapja a többszÖRözésnek. Matematikai nyelvünk a szORzás szóban tisztán megtartotta 'eredeti' értelmét. A magot szétszÖRjuk és több, sok lesz belőle. A magot tehát szORozzuk.

Innentől kezdve az aratásig a nap melegére, sugarára, jóindulatára bízták a *mag* további sorsát. El is nevezték RÁnak, (egyesek RÉ-nek olvassák), de mi magyarul nyugodtan ÚRnak is mondhatjuk. Az Ő közbenjárására sARjad ki a 'szórás', szökken szÁRba a gabona, majd a fény és melegítő hatására ÉRik be pl. az ÁRpa.

A szÁR – valaminek a felemelésére, feltartására alkalmas 'eszköz', közbülső rész. A szÁRaz, de a szÁRaz(ulat) is magasabbra helyezett, magasabban fekvő állapotot, ill. területet jelent. A ruhát is felakasztjuk szÁRadni.

A kevésbé ildomos ellenpárja a szAR, ismételten mélyebb területekre utal.

Közben a gabona RÉ segítségével megÉRik. Az 'ér' szó jelentései messze szétágaznak. A teljesség igénye nélkül vizsgáljunk meg néhányat közülük.

Kis vízfolyás, patakocska, az éltető elem, a víz szállításához szükséges út. Korábbi elemzéseinknél⁵ már rámutattunk arra, hogy a csatORna, a csat(lakozó)-ÉR az ERek szövevénye, és csupán a magánhangzó illeszkedés szabályát követi az 'ér' szavunk, amikor ebben a szóban 'or' formában jelentkezik. CSAT-ORna. Lásd Gardiner N₂₃-as jelét, 𐎠 , illetve a székely rovásírás 'cs' hangját. (Ez utóbbi, az előbbi jel 90 fokban elforgatott hasonmása.)

Ide sorolhatjuk hasonló értelmezésével testünk ÉRhálózatát is. A vER, vÉR szavunkra még később visszatérünk.

Valamihez eljut (el)-ÉR, ÉRint, az ÁR utolsó métereit is jelentheti, itt végződik, eddig ért el az *ár*.

A nap is könnyebben ÉRi el a magasra növe, száron (lábon) lévő növényeket.

Kifejlődni, beteljesedni jelentése viszont közvetlenül a gabona ÉRését, a folyamat végét jelenti. El-ÉRT odáig ahonnan már nem kell tovább jutni. A MAG növekedése elérte célját, beÉRett.

Elképzelhető, hogy a bÉR szavunk is innen ERedeztethető, munkánk gyümölcse beÉRett, ez a bÉÉRünk. (Nem tudom, hogy létezett-e valaha hosszú 'é' hangunk is, de ha igen, akkor ebben a szóban vélem ismét felfedezni: B-E-É-R→BÉÉR.)

Itt kell megemlékeznünk az IRtás, az IRMAG szavainkról is. Az 'ir' szavunk már elfelejtett értelme a 'gyökér' volt, így az 'irtás' egyúttal a gyökérrel együtt történő eltávolítást, megsemmisítést jelent.

⁵ Borbola J.: *Olvassuk együtt magyarul* (2000), *A másik út*, Turán, Új II. évfolyam 4.szám (1999).

Nos, eddig az ÚR, RÁ, RÉ segített, mert küldte a vizet, az ÁR-t, vele együtt a termékeny üledéket, a kORMot, és a *népiünk nevében* megmondta, hogy a MAGot ebbe kell szÓRni. A többiről is gondoskodott, így a MAG kisARjadt, kicsÍRázott, szÁRba szökkent, majd beÉRett. Innentől kezdve az ember munkája vált szükségessé. Érdekes módon a 'munka' szó sem tartalmazza az AR tövet, ezek szerint nem ebbe a csoportba tartozik.

Következő lépés az ARAtás, vagy a betakarítás. Ezzel kapcsolatban számos 'ar' tagú szót ismerünk. Ismét a teljesség igénye nélkül tekintsünk meg néhányat.

- sAR-LÓ. Egyiptomban ismeretlen volt a *kasza*. Ebben sincs 'ar' szótag, így ez a szó sem tartozik ide. Másik földművelő csoport szótárából kerülhetett nyelvünkbe. Számos ránk maradt falfestmény tanúsítja, hogy a Nílus völgyében mindent sARLóval ARattak.

- mARokkal szedték össze az így levágott szárazakat.

Az ARAtás után tARlót hagytak hátra. Ellenpárja is ide kapcsolható: letARolták. (Az ÁR is letARolhat mindent.)

Mindezek után behORdták a gabonát a szÉRüre és ott kicsépeltek belőle az új magokat. A 'csép' szavunk sem illeszthető ebbe a csoportba. Ebből is hiányzik az 'ar' szótag. Viszont... nyelvünk hozzákötött valamit, valószínűleg az eredeti munkaeszköz nevét, így alakulhatott ki a csép-hadARó szERSzámunk is. A csépelést egyébként közvetlenül a vER szavunk takarja. Még ma is, elmaradottabb helyeken a magot kivERik a kalászból. A vERés következménye egyébként más körülmények között a vÉR. A MAG tehát megsokszORozódott. Valahol, szellős helyen először szÁRítani, tÁRolni kellett, ez volt a MAGtÁR.. Számos további szavunk hordja az 'ar' változatait, lásd: hombÁR, udvAR, a vÁR, a vERem, de a csŰR is. Ide sorolhatjuk a mai kEReskedelmi szókincsünkől az ÁRu, közvetlenül az ÉRték, illetve ÁR szavainkat is. A gabona volt akkortájt a fizetőeszköz, így a gabonát ÁRulni, csERÉlni is lehetett, ki tudja, honnan származik a csARNok szavunk is. Megjegyezzük, hogy a 'cséplés' mellett a 'kalász', a 'széna' szavunk sem ebbe a csoportba tartozik.

A lényeg mégis a gabona felhasználása volt. A szemeket így még nem lehetett fogyasztani, pedig ez jelentette számukra az életet. Az italt és a kenyeret. A magokat először esetleg megROstálták, majd kövek között megŐRölték. Ide sorolható a gARat és a tORok szavunk is. Az ŐRleményt egészen finom formában ma lisztnek nevezzük, ez is a másik csoport szókincsét gazdagítja. Esetünkben viszont sokkal durvább eredményre jutottak, ezt még ma is dARaként tartjuk számon. Egyébként az ŐR szavunkhoz kapcsolódik az ŐRiz szavunk is.

A dARát meggyŰRva kenyERet lehetett sütni. A többi között a 'dagasztani, élesztő' szavunk sem illeszkedik ebbe a sorba.

Az ÁRpából egyébként ERjesztéssel sŐRt készítettek, ez volt a nemzeti italuk.

Végezetül mindez kiŰRül szervezetünkől. Ezzel kapcsolható a tRÁgya szavunk is.

Ehhez a kÖRFORGáshoz embER kellett, akit vagy ŰR-nak, vagy pÓR-nak neveztek, de népének nevében teremtőjétől készen kapta a megélhetéséhez szükséges ismereteket.

* * *

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a földművelés szakszavainak közismert tárháza az általunk alkalmazott módszer szerint legalább is két csoportra választható szét. A fent vázolt **ártéri gazdálkodás** szavaiban az 'AR', illetve annak illeszkedő formái képezik az egyik szótagot. Úgy találtuk, hogy a 'modern' mezőgazdaság kifejezéseiben viszont ez a kulcsszótag nem szerepel. Lásd: *szánt, vet, eke, gabona, búza, kasza, kapa csép, munka, öntöz, liszt, kalász, széna, dagaszt, élesztő, stb.* Az ár helyett az éghajlati tényezők, a csapadék játszanak fontos szerepet. Tekintve, hogy az ősi Nílus völgye kifejezetten csapadékszegény, levonhatjuk azt a következtetést is, hogy ez a fajta földművelés eredetileg nem onnan

származik, éppen ezért kifejezései feltehetően sokkal fiatalabbnak tekinthetők. (Egyébként a Delta területén léteztek átmeneti formák is.)

A dolgozat elején feltett kérdésre, arra, hogy a mai hatalmas szókészletünkől akár 5000 év távlatából is az egymással keveredő népek szókincse szétválasztható-e igennel válaszolhatunk, csak a helyes vizsgálati módszert kell megtalálnunk hozzá.

A fentiekben tárgyalt szavak eredetének pontos levezetését, a belőlük képezhető szóbokrok kiterjesztését, alapos vizsgálatát és rendszerezését mások, nálunk sokkal hivatottabbak feladatának tekintjük. (Szeretném hangsúlyozni, hogy jelen ismereteink alapján nem minden 'r' hangzós szót származtatunk az 'ár' tőből. Számos más 'r' tagú alapgyök is lehetséges, ahol a többi között a társmássalhangzók súlyát, szerepét is figyelembe kell venni.)

Végezetül ide kívánczik a fokos földműveléssel összefüggő életmód egyik hátrányos jelensége is. Az öntözéses gazdálkodás következtében a nem trágyázott területek lassan elszikeseledtek. (Ez nem vonatkozik a Nílus völgyére, ahol a termékeny iszap évente újra és újra elborította a megművelt területeket.) Ennek következtében a lakosság kénytelen volt újabb folyóvölgyeket keresni, ahol hasonló feltételek mellett ezt az 'egyszerű' életformát tovább lehetett folytatni. Olyan folyóvölgyeket kerestek, ahol az ÁR ismételt PADot képezett (TESZ III kötet 54. oldal: „*pad* 1244/1335, 'lapos dombhát', 1577: ' körülhatárolt veteményes terület.'”), aminek felderítését, majd a terület birtokba vételét arra alkalmas vezÉR irányította. Feltevésünk szerint ez a kivételes képességű személy a nevét is feladata alapján kapta. Őt nevezték ÁR-PAD-nak. (Megjegyezzük, hogy a 'pad' szavunk váza magában viseli az 'apad' hangzósítást is, így az ÁR-APAD variáns is figyelmet érdemel.)

A MAG-OR, *magyar* szó népünk egyik neve, magunk között kizárólag ezt használjuk. A nagyvilág minket mégis a hunok utódainak tart. Lásd: Ungarn, Hongarije, Hungaria, stb.

Miért?

Szkíta, hun őseinket tisztelettel vállalva megkérdezzük: miért nem tud senki semmit a *magorokról*? Nemzetközi nevünket alapul véve esetleg megengedik azt, hogy a 'vérszomjas, kutyafejű, műveletlen' hun ősöktől származunk, de miért nem látják meg bennünk a *magorokat*, az (egyik)első földműves népet?

Népünk ősi neve a fenti levezetés alapján még ma is erről tanúskodik.

Borbola János